

A RECICLAXE DE SOGAMA: UN FRAUDE Á SOCIEDADE

asta con considerar a distribución das inversións (Táboa 1) previstas no Plano de SOGAMA (versión última, de novembro de 1996) para poder afirma que o plano de SOGAMA non ten nada de plano de reciclaxe, e que mesmo terá que ser modificado para atinxir os obxectivos da recente Lei de Envases.

Máis do 90% do investimento adica-se á recollida, transporte e tratamento do lixo por incineración, discriminando as opcións de prevención e reciclaxe.

TÁBOA 1. A DISTRIBUCIÓN DO ORZAMENTO DO PLANO DE SOGAMA (IVE ICLUIDO, CIFRAS EN MILLÓNS DE PTAS).

	M Ptas%	
PREVENCIÓN (Redución, Reutilización)	1.114	2,7
RECICLAXE (Recollida Selectiva e Reciclaxe)	2.340	5,6
ELIMINACIÓN (*)	38.011	91,7
TOTAL	41.465	100

(*) Recollida conxunta convencional: 6.176 M Ptas; Estacións de Transferencia e medios de transporte: 2.731 M Ptas; Planta de elaboración de combustíbel: 7.392 M Ptas.; Planta incineradora: 21.712 M Ptas.

A RECOLLIDA SELECTIVA É MERAMENTE SIMBÓLICA.

O plano non contempla a recollida selectiva da materia orgánica (50% do lixo) nen dos elementos tóxicos e perigosos (nen siquera se menciona a recollida de pillas e baterías). Cita-se a recollida de papel, vidro e plásticos, pero os meios de recollida selectiva son claramente insuficientes. O número de contentores de recollida selectiva propostos por SOGAMA son os seguintes: vidro (518), papel (850), e plástico (1275); a densidade, en habitantes por contentor, resulta de 5.250, 3.200 e 2.100, respectivamente.

Unha recollida selectiva eficaz require ao menos un contentor por cada 600-1000 habitantes, no medio urbano, polo que a insuficiencia destes medios resulta clara. Esta insuficiencia resulta máis grave polo feito de que o 53% da poboación galega vive en núcleos de menos de 300 habitantes. O número de núcleos de máis de 300 habitantes está entorno aos 800, polo que a maioría destes núcleos non chegará ningún contentor, xa que a maior parte debe destinar-se ás 7 cidades máis grandes. O propio plano recolle a distribución proposta, segundo a cal a maioría dos concellos corresponden entre 1 e 3 contenedores de cada tipo. Por exemplo, 259 concellos contarán con só 1 contentor de vidro, e 177 concellos con só 1 de papel. O número de concellos con 2 contenedores é de 37 e 71, para vidro e papel, respectivamente. Só 20 concellos contarán con 3 ou máis contenedores de vidro, e 36

con 4 ou máis de papel. Con este plano de recollida selectiva en orixen, a reciclaxe non superará con toda probabilidade o 5% do lixo total.

Por outro lado, é significativo comprobar como os concellos gobernados por partidos distintos do PP, e especialmente aqueles que contan con planos de recollida selectiva e reciclaxe sexan marxinados á hora do reparto de contentores de papel e vidro. Mentres tanto, podemos ver os contentores co indicativo de recollida selectiva utilizados para o lixo conxunto ou, como no caso de Teo (fotografía), podemos comprobar a instalación dun segundo contentor de vidro ao lado doutro que non se vacía. Claramente, fica moito camiño por andar, e o actual goberno da Xunta presenta-se como o principal obstáculo.

A VALORACIÓN DO CONSELLO GALEGO DO MEIO AMBIENTE.

En febreiro último comezou o seu traballo unha Comisión do Consello Galego do Medio Ambiente coa finalidade de elevar unha proposta ao pleno deste para a súa aprobación. Na Comisión, con maioría "oficial" participaron dous representantes ecoloxistas (ADEGA e SGHN) e dous representantes sindicais, que forzaron unha análise crítica do mesmo.

O contido do dictame aprobado finalmente polo Consello reflexa algunhas das principais eivas do plano de SOGAMA:

- Solicita incluír a elaboración de compost partindo de materia orgánica recollida en orixen.
- Valora inadecuados tanto o número como o tamaño e tipo dos contentores definidos no plano para a recollida selectiva.
- Solicita a readaptación do plano de recollida ao medio rural.
- Solicita o sometimento das instalacións a Estudo de Impacto Ambiental.
- Considera insuficiente a lexislación española actual para evitar a contaminación procedente da incineradora.
- Pón de manifesto a elevada cantidade de cinzas voantes xeradas durante a incineración, e a falta de información sobre a súa caracterización e o tratamento que recibirán.

Ecoloxistas e sindicatos non aceptaron, porén, a valoración maioritaria de que o plano se atíña ás prioridades da Unión Europea, isto é, á alternativa dos 3Rs, o que levou a formular un voto particular sobre este punto.

O alcalde de Friol, representante de FEGAMP, criticou, a inaplicabilidade do plano ao medio rural. Precisamente, a

FEGAMP tiña feito en marzo un pronunciamento reclamando á SOGAMA e a Xunta un maior respecto polas opcións de xestión que os concellos e mancomunidades elixan, unha maior diversidade de tratamentos, e a retirada das cláusulas de SOGAMA que penalizan economicamente aos concellos se reducen a cantidade de lixo que actualmente (ou no momento de asinar o acordo) xeneran.

DENÚNCIA AMBIENTAL CONTRA SOGAMA.

O balanço ambiental do plano de SOGAMA presenta-se na Táboa 2, en comparación co da alternativa elaborada por ADEGA. O proxecto de eliminación, constituído polas estacións de Transferencia, Planta de Elaboración de Combustível e Planta Incineradora, presenta un forte impacto ambiental, por diferentes razóns:

- Nas Estacións de Transferencia: formación de organoclorados, xa que se prevé o tratamento con cloro das augas residuais sen depurar.

- Na planta de elaboración de combustível: volatilización de metais pesados (mercúrio, cádmio, etc. e xeneración de dioxinas. Preve-se secar o lixo sometendo-o a temperaturas de até 330°C con gases de combustión, entrando por tanto no rango de maior xeneración de dioxinas e furanos (250-500 °C).

- Na planta incineradora: as cinzas voantes atinxen a cantidade de 63.480 Tm/ano. Se a estas sumamos outras cantidades de residuos tóxicos e perigosos que se xeneran nas diferentes instalacións, o Plano suporía duplicar a cantidade de residuos tóxicos xenerados actualmente na Galiza (85.000 Tm de RTPs por ano).

A esta contaminación teríamos que sumar mais de dous millóns de Tm de fumes, que inclúen un mínimo de 1.750 Tm de gases tóxicos e 15.000 kg de metais pesados, aliás duns 45.000 m³/ano de augas residuais. Sen dúbida, a incineradora de SOGAMA en Cerceda converteríase na planta mais contaminante de toda Galiza.

A localización da incineradora en Cerceda, nunha comarca rural agrícola-gandeira, cunha poboación que se alimenta maioritariamente dos recursos locais (hortalizas, leite e derivados, carne...) crea un importante risco de aparición de cancros e outras enfermidades, por contaminación a través da

cadeia trófica. Ha de ter-se en conta que a principal vía de exposición de DIOXINAS, furanos e metais pesados é a ingestión de alimentos, cun elevado risco no caso de poboacións locais que se alimentan de produtos dunha zona (potencialmente) contaminada.

A Axéncia Internacional para a Investigación do Cancro (IARC) decidiu recentemente incluír as dioxinas entre as substancias químicas que causan cancro. As conclusións do grupo de traballo da IARC, reunido en febreiro en Lion (Franza), indican que as dioxinas incrementan o risco de cancro de pulmón nun factor de 1,4, e que ademais poden causar cancro en diversos orgaos.

Por todo iso, ADEGA presentou un escrito ante a Comisión Europea solicitando que non financie o plano de SOGAMA, por considerar que non se atén ás prioridades do 5º Programa de Acción da UE e que o plano significaría un forte incremento na xeneración de residuos tóxicos (RTPs).

ADEGA denunciou asimismo a contaminación procedente das instalacións de SOGAMA en Cerceda, que provocaron a morte da vexetación nunha franxa duns 20 metros por un quilómetro de lonxitude. As análises realizadas deron como resultado unha elevada alcalinidade en toda o solo da zona afectada, cun pH superior a 12, comprobando-se a morte de arbustos e árbores, así como de varios animais.

PLANOS ALTERNATIVOS:

MORRAZO, BARBANZA, A CORUÑA...

Mentres o Plano de Recollida Selectiva do Morrazo segue adiante o seu proceso de tramitación, outro grupo de concellos, agora do Barbanza, elaboraron un proxecto similar coa finalidade de optar por unha alternativa ao plano de SOGAMA. Estes concellos son Porto do Son, A Póvoa, Rianzo, Lousame, Muros e Brión, todos eles con gobernos alleos ao PP. A finais de maio os diferentes concellos tiñan tomado en pleno sendos acordos de aderir-se ao proxecto, polo que agardamos a súa consolidación.

Por outro lado, o Concello da Coruña elaborou en solitario un prego de condicións para o concurso aberto para a xestión do lixo no mesmo. A única referencia á alternativa preferida é que "as propostas deberán incluír un tratamento de reciclaxe da materia orgánica" (compostaxe). Mentres os responsábeis municipais afirman que será un plano de recollida selectiva e reciclase, a realidade é que o prego de condicións abre un concurso exclusivamente para o tratamento e eliminación dos RSU, indicando que os proxectos presentados se deberán axustar á recollida que se realice. Desta forma, a recollida fica fora do proxecto, e non alcanzamos a ver como se pode falar dun plano de reciclaxe que non vaia ligado á recollida selectiva. Os restantes concellos da Mancomunidade, que se adheriran a SOGAMA coa condición de instalar unha planta de Compostaxe e de potenciar a reciclaxe prévia, entregando só o 45% do lixo a SOGAMA, teñen reclamado reiteradamente a elaboración dun plano Mancomunado conxuntamente coa Coruña, petición á que o goberno municipal da cidade fixo ouvidos sordos.

TÁBOA 2. BALANZO AMBIENTAL DO PLANO DE SOGAMA E DA ALTERNATIVA DE ADEGA.

	PLANO SOGAMA	ALTERNATIVA ADEGA
REDUCIÓN EN PESO (%)	76,6	74,3
REDUCIÓN EN VOLUME (%)	88,6	88,3
CONTAMINACIÓN:		
RESIDUOS TÓXICOS (Tm/ano)	87.468	7.500*
EMISIÓN GASES ÁCIDOS (Tm/ano)	1.750	0
METAIS PESADOS (kg/ano)	15.000	0
ÁGUAS RESIDUAIS (m ³ /ano)	44.890	0
CONSUMO DE ÁGUA (m ³ /ano)	1.656.000	REDUCIDO
CONSUMO DE FUEL-OIL (Tm/ano)	52.795	0
PRODUTOS QUÍMICOS (CAL, Tm/ano)	9.000	0

*Cantidade presente no lixo, recollida selectivamente en orixen.

ALTERNATIVA DE ADEGA AO PLANO DE SOGAMA

ADEGA elaborou unha alternativa global para todo o país, na liña do plano do Morrazo e da proposta elaborada para a Mancomunidade da Coruña (ver os dous últimos números de Cerna). A proposta de ADEGA considera tres tipos de comarcas: cidades (8 zonas), principais vilas (11) e pequenas vilas (18), diferenciando ademais as zonas rurais do ámbito urbano de cada unha delas. A proposta adapta a recollida selectiva e as alternativas de tratamento ás características de cada zona, procurando unha solución realista tanto desde o punto de vista económico como de viabilidade social en canto á necesaria participación cidadana.

O plano elaborado por ADEGA basea-se na separación en

orixe como mínimo de dúas fraccións: húmida ou materia orgánica compostábel (MOC) e seca ou materiais inertes reciclábeis (MIR), así como na recollida separada de todas aquelas fraccións tóxicas e dos voluminosos en Parques de Reciclaxe e Pontos Limpos. No rural potencia-se a autocompostaxe e a compostaxe a pequena escala, indo o Resto a vertedeiros controlados de inertes, tras a súa estabilización. Nas vilas e cidades opta-se por sistemas de compostaxe en planta, e pola recollida selectiva de diferentes fraccións inertes: papel/cartón e vidro en todo o territorio, mentres que nas cidades tamén se inclúe un contentor específico para envases lixeiros. De resultas, as cidades contarán cunha planta de clasificación de envases lixeiros, e as principais vilas cunha planta integral de reciclaxe.

A Táboa 1 recolle os meios e orzamentos do Plano, que conta ademais cun programa de sensibilización e outro de promoción de mercados para o compost e os materiais reciclábeis, e a Táboa 2 os resultados esperados. A distribución de orzamentos é a seguinte: recollida selectiva (18%), compostaxe e reciclaxe (61%), tratamento e vertido controlado (21%). No horizonte 2005, este plano alternativo permitiría unha reciclaxe do 60%, ao tempo que acadaría unha redución en peso do 67% e en volume do 85%. Estes obxectivos incrementaríanse progresivamente durante o período de 15 anos de vixencia do plano. Por último a táboa 3 recolle os custos de xestión estimados por cada zona. A alternativa de ADEGA publicárase en detalle no número 3 de ADEGA-CADERNOS, incluíndo información específica sobre cada unha das 37 comarcas consideradas.

TÁBOA 1. MEIOS E ORZAMENTO DO PLANO ALTERNATIVO.

	NÚMERO	INVERSIÓN (M Ptas)
Recollida selectiva:		
Contentores de Papel/cartón	5562	334
Contentores de Vidro	5562	334
Contentores de EnL	2166	130
Contentores de MOC	35888	555
Parques de reciclaxe	95	910
Pontos Limpos	247	494
Camións P/C e EnL	112	1176
Camións Vidro	18	108
SUBTOTAL		4041
Reciclaxe e compostaxe:		
	Nº Plantas	Inversión(M Ptas)
Plantas de Compost (A)		2265
(B)	11	4928
(C)	1	356
Plantas de Biogás-Compost (A)	8	3523
Plantas de Selección EnL (A)	8	811
Plantas Selección MIR-Resto (B)	11	1631
SUBTOTAL		13514
Plantas de Tratamento e vertido (A)	8	1572
(B)	11	12
(C)	18	1961
SUBTOTAL		4743
ORZAMENTO TOTAL		22298

TÁBOA 3. CUSTOS DE XESTIÓN DO PLANO (Ptas./Tm RSU)*

Programa	Zona		
	A	B	C
1º (Concienciación)	500	500	500
2º (Promoción e Investigación)	685	500	330
3º (Recollida Selectiva)	5366	6000	7000
4º (Reciclaxe e compostaxe)	1117	1250	500
5º (Tratamento e vertido)	479	250	450
TOTAL	8133	8500	8808

* Os custos indicados refírense ás cantidades iniciais de RSU (e non ás fraccións correspondentes), pola que resultan aditivos.

TÁBOA 2. RESULTADOS DO PLANO ALTERNATIVO PREVISTOS.

HORIZONTE (ano)	2000	2005	2015
OBXECTIVO	MINIMO	MEDIO	MAXIMO
% RECICLADO	44,3	58,4	69,4
PERDAS ESTABILIZACIN RESTO	11,7	7,5	4,0
% A VERTEDEIRO DE APOIO	43,5	33,4	25,7
%REDUCIN EN PESO	56,5	66,6	74,3
% REDUCIN EN VOLUME	80,2	84,8	88,3